

W. Stroh, *El latín ha muerto, ¡viva el latín!. Breve historia de una gran lengua*, trad. de Fruela Fernández, Barcelona 2012, pp. 376 (ISBN: 978-84-939426-6-3)

Stroh, catedràtic de Filologia Llatina de la Universitat Ludwig-Maximilians de Munich fins a la seva jubilació el 2005, té el propòsit de fer una història breu del llatí “des dels seus orígens fins a la nostra època”, i se'n surt de sobra, encara que la brevetat condicioni el tractament donat, per exemple, als clàssics per excel·lència, o sobretot a l'humanisme fora dels territoris germànics. Però potser així la resta del discurs de l'obra té una fluidesa que permet llegir-la d'una tirada i comprovar, tal com ens diu, que la “mort” del llatí com a llengua viva fa dos mil anys (sic), “li ha permès gaudir d'una vida gairebé eterna”.

L'edició és acurada i dirigida a una gran difusió, tal com van tenir les seves predecessores, l'original en alemany de 2007, la traducció francesa per Sylvain Bluntz, del 2008, i l'hongaresa per István Dévény, del 2011. Porta a més un pròleg del catedràtic Joaquín Pascual, que comparteix amb l'autor l'interès pel “llatí viu”, i la necessitat d'ensenyar aquest idioma amb la metodologia pròpia d'una altra llengua estrangera, i no només per a traduir-la o estudiar-la de forma teòrica.

Si partim d'aquest plantejament, comprendrem que el llibre ens ofereix el panorama més ample possible ofert fins ara de l'esdevenir històric de la llengua i literatura llatines des dels orígens fins avui en dia, i això fugint de l'exposició sistemàtica que en faria un manual acadèmic. Per això a canvi dels continguts exhaustius el que trobem són gran nombre de pinzellades sobre els fets més rellevants, acompanyats sovint de cites molt seleccionades en llatí, sempre seguides de la corresponent traducció, i d'anècdotes que en fan més amena la lectura. No falten les reflexions personals sobre les obres i autors més influents i representatius, que van des dels més amens (còmics i satírics) fins als més seriosos (Ciceró, Dante, Leibnitz, Newton o el mateix Karl Marx). No hem de deixar de banda també la seva valoració, irònica de vegades, sobre els fets que explica.

A títol d'exemple, l'època clàssica es tracta en un capítol dedicat exclusivament a Ciceró, amb apartats per a cada una de les vessants de la seva obra. No és estrany, perquè el llatí ciceronià serà el model seguit en segles posteriors com a exemple de llengua més pura a imitar. Després tracta en sengles capítols Virgili, i l'aplec dels poetes elegíacs. A partir d'aquí, segons Stroh, el llatí esdevé universal i “mor”, de forma que quan l'adopten els cristians ja és molt diferent de la llengua o llengües parlades pel poble, que divergiran cada vegada més fins que els propis parlants en prendran consciència.

Aquí radica la major diferència amb la resta d'històries de la llengua, perquè no s'atura amb l'aparició de les llengües romàniques, sinó que segueix amb el seu conreu com a llengua culta des de l'època medieval fins als nostres dies, amb el denominador comú de mantenir una mateixa norma gramatical inalterable. Així esdevindrà clau per a entendre la cultura europea, com a model de la construcció i posterior desenvolupament de les literatures modernes.

Però en l'àmbit culte el llatí es manté com a llengua universal, en els segles foscos medievals i en l'aparició de l'humanisme, que l'escampa encara més per Europa: "les Muses creuen els Alps". Stroh aleshores tracta molt més els fets propis de les terres de parla alemanya, els temps de la Reforma i les aportacions dels jesuïtes al segle XVII. Després, el llatí va perdent àmbits d'influència, com la difusió de la ciència el XVIII, encara que coneix un nou auge entre el XIX i inicis del XX, que enfonsen les dues guerres mundials.

El darrer capítol tracta de la nova passió actual pel llatí (*latein leidenschaft*, de la qual n'és partícip des del 1983, i un dels majors promotors), demés del seu ús com a llengua viva, i en un breu epíleg condensa el missatge idealista de la seva obra: la "màgia" del llatí encara avui en els nostres dies i les seves expectatives com a llengua comuna, malgrat haver-hi moltes persones "que pensin que s'hauria d'abandonar, declarar morta i soterrar-la". Remata el llibre un índex onomàstic en onze pàgines que dóna idea de l'ample nombre d'autors tractats. No s'ha inclòs, tanmateix, una taula cronològica present en l'edició alemanya, que arribava fins l'any 2006, en què els finlandesos, en el seu semestre de presidència rotatòria de la Unió Europea, van difondre un butlletí de notícies setmanal en llatí.

Encara que no es tracti, ni ho pretengui, d'un manual acadèmic, és innegable la seva contribució a un coneixement més ample de la història de la llengua llatina i de la seva literatura, entesa amb el criteri ample de l'escrita en llatí en tots els temps. I dic ample en sentit general, no amb la profunditat i caràcter exhaustiu que sí que hem d'exigir en un manual docent.

PERE-ENRIC BARREDA
barreda@ub.edu